

každý druhý občan, koncom roku 1984 každý tretí obyvateľ, dnes je to približne jeden zo šiestich vybraných občanov.

Pracovníci centra sa systematicky zoznamujú s problematikou výskumu verejnej mienky vo svete. Centrum neustále rozširuje zahraničné kontakty a rozvíja spoluprácu. Okrem vzájomných návštev s pracovníkmi podobných inštitúcií v BLR, ČSSR a SSSR sa uskutočňuje konkrétna spolupráca v oblasti výskumu s MLR. Riaditeľ strediska prof. Kwiatkowski mal možnosť zoznámiť sa s praxou výskumu verejnej mienky napr. na pracoviskách v NSR a Veľkej Británii.

Poznatky z návštevy Strediska pre výskum spoločenskej mienky vo Varšave naznačujú, že pracovníci strediska sú pripravení naviazať konkrétnu spoluprácu a poskytnúť informácie o svojej činnosti všetkým záujemcom.

Ján Mišovič

Mezinárodní seminář „Nové směry ve výzkumu mládeže“ v Lipsku

Seminářů zaměřených na problematiku mládeže není v současné době ani takový počet, o němž by bylo možné říci, že je uspokojivý a že je odpovídající potřebám naší společnosti v etapě nastoupení cesty k její přestavbě. Mládež jako jedna z významných součástí socialistické společnosti si bezesporu zaslouží větší pozornost, než která jí byla doposud věnována. Stejně tak je zapotřebí aktualizovat řadu dosavadních přístupů a celkově zhodnotit její reálné i teoretické možnosti podílet se na rozvoji konkrétní socialistické společnosti. Jeden ze seminářů, které se v roce 1987 zaměřily na stávající situaci v oblasti sociologického zkoumání mládeže, byl seminář zorganizovaný kolektivem pracovníků Ústředního ústavu pro výzkum mládeže (ZIJ) v Lipsku (NDR).(1)

Tento kolektiv dospěl k názoru, že věda a výzkum musí reagovat na změněnou situaci v řadě evropských socialistických zemích, pokud jde o organizace mládeže, život mládeže jako celku i zkoumání mládeže a jejich jednotlivých skupin.(2)

Šlo o inspirativní a v oblasti zkoumání mládeže prozatím ojedinělou akci. Při přiblížení jejího průběhu je proto vhodné vzdát se aspirací na popis jednotlivých referátů a diskusních příspěvků a přejít k širšímu zobecnění poznatků, k nimž se v průběhu semináře dospělo. Soustředíme se jen na nejdůležitější myšlenky, které účastníky semináře nejvíce zaujaly a jsou využitelné a dále rozpracovatelné i v našich současných podmínkách teorie a praxe zkoumání mládeže a mládežnické organizace.

Vysoce pozitivním jevem, který se projevil ihned na počátku semináře, byla u účastníků SSSR dříve nevidaná míra otevřenosti, kritičnosti a konkrétnosti bez apologetismu, dogmatismu a alibismu v přístupu k současným problémům mládeže a mládežnické organizace v Sovětském svazu. Tento přístup byl také zcela oprávněně řídícím semináře, prof. Woldemarem Friedrichem, podpořen a spolu s apelem určeným ostatním účastníkům semináře „neklesnout pod nasazenou laťku“, rozhodl o orientaci a úrovni semináře.

V tomto duchu bylo pojednáváno o mládeži a mládežnické organizaci za socialismu v kulturní, výchovně vzdělávací, světónázorové a některých dalších oblastech společenského života. Otevřeně bylo poukázáno na řadu negativních tendencí a jevů v mládežnických organizacích jednotlivých zemí. Například VLKSM se musí vypořádat se stagnačními tendencemi, s rozpory mezi demokratickým charakterem organizace a byrokratizací jejího řízení, s nalézáním nových forem aktivity mládeže, poněvadž staré formy nejen zastaraly morálně, ale také pozbyly jakýkoli inovační a pokrokový náboj, takže konzervují negativní trendy jak v organizaci, tak v životě jednotlivců. Také Dimitrovův komunistický svaz mládeže (DKMS) se musí vyrovnat se skutečností, že mládež je zainteresována na prohlubování zásad a rozvíjení socialistické samosprávy ve všech oblastech bulharské společnosti. Symptomatické je, že v DKMS převládá orientace na řešení nastolených problémů prohlubováním socialistické samosprávy zejména v oblasti politické, přičemž nedílnou součástí tohoto řešení je odstraňování strachu mladých lidí diskutovat, odstraňování příčin, které vedly k rezignaci širokých vrstev bulharské mládeže na hledání prav-

(1) Seminář proběhl ve dnech 30. listopadu až 4. prosince 1987 v Schildau v NDR. Zúčastnily se dvou až pětičlenné delegace ze SSSR, PLR, BLR, RSR a ČSSR.

(2) Rok 1987 proběhl ve znamení: sjezdů mládežnických organizací v SSSR, ČSSR; rozvíjení koncepte mládežnického organizování přijaté na sjezdu organizace maďarské mládeže v roce 1986; zvýšené pozornosti mládeži a mládežnickým organizacím v PLR; rozvíjení samosprávných prvků organizace společenského života i života mládežnické organizace v BLR atd.

dy a těch forem aktivit, které jsou pro mládež typické. Dále je nutno odstraňovat elitářství svazáckých funkcí, zejména ve výchovně vzdělávacím procesu, byrokratické aparátu atd. V podobném duchu se hovořilo i o situaci v Polsku, kde působí více organizací různých skupin mládeže, z nichž však většina je velmi úzce zaměřena a opírá se o málo početnou členskou základnu.

Pozoruhodným a zaznamenání hodným jevem je skutečnost, jak se alespoň na semináři ukázalo, že v mládežnických organizacích RSR, ČSSR a NDR jsou již tyto problémy vyřešeny anebo se jako problémy nechápou. Domníváme se však, že ani v těchto zemích by nebyl na škodu realističtější postoj k řadě otázek, s nimiž se musí mládežnické organizace vyrovnávat ve své každodenní praxi.(3)

Některé rozpory, které bylo nutno v průběhu semináře řešit, se týkaly vztahu mládežnické organizace k projevům mládeže v jejím volném čase, v kultuře a ve sportu. Přístup k jejich řešení byl však determinován pozicemi a názory diskutujících tak, jak se zformovaly v předcházející diskusi: na jedné straně se k neformálním skupinám, resp. zájmovým sdružením ale i k jedincům neformálně orientovaným, přistupovalo jen podle jejich oblečení, doplňků, rekvizit apod., na straně druhé podle motivů a výsledků jejich činnosti. Na jedné straně stáli zastánci jednostranného „dialogu“, tedy mentorování z tribunu, tisku a dalších masmédií, na straně druhé zastánci konkrétního dialogu s mládeží, který by vytvořil dostatečný prostor pro realizaci jejich oprávněných zájmů a uspokojení potřeb a tak se eliminovaly ty jevy, jež jsou ideálu socialistického způsobu života cizí. Většina účastníků se shodla na tom, že problémy mladých lidí jsou v současné etapě rozvoje jednotlivých socialistických zemí značné (růst náboženského cítění, kriminality, narkomanie, prostituce, chuligánství...), současně se však v řadě zemí uplatňuje nový přístup k rozšiřování forem zájmového sdružování mládeže, kdy neformální, alternativní, zpočátku neinstitutionalizované skupiny kreativně orientované mládeže nejsou alternativou stávajících mládežnických organizací, nejsou konkurenty, ale představují stávající společenskopolitické situaci adekvátní formy realizace mnohostranných zájmů a potřeb mládeže.

Podnětnou částí semináře byla také diskuse o definici mládeže, která by byla přijatelná, resp. aplikovatelná šířeji než dosud užívané definice mládeže. Diskusi v tomto směru inicioval G. Nowacki prezentací pojetí, které vykrystalizovalo v *Ústavu výzkumů problémů mládeže* ve Varšavě. Spočívá v určení mládeže „jako specifické sociální skupiny, jejíž specifikum je v mechanismu směny generací, jako skupiny, která je sociálně a profesionálně diferencovaná a jako společenský subjekt není samostatná a nezávislá. Je to skupina, která odráží rozpory vyplývající ze směny generací, je charakteristická částečně jinými formami společenské aktivity než ostatní sociální skupiny. Významným rysem mládeže je existence její specifické organizace a všeobecné integrace jejich příslušníků na základě zájmů, potřeb, motivací, hodnot atd.“ Je pravděpodobné, že takto široce pojatá definice mládeže, v níž by nebylo přesně určeno, kolik položek musí obsahovat, by po příslušné diskusi a vysvětlování některých otázek mohla posloužit jako základ pro další zkoumání mládeže a její organizace v socialistické společnosti. Na to dá ovšem odpověď až další vývoj.

Na jednání semináře bylo cenné zejména to, že za jedním stolem seděli zástupci jak nejmladší generace (generace ve vědeckovýzkumné základně, tedy do 30 let věku), tak i střední a starší generace odborníků pracujících v oblasti výzkumu mládeže. Tím, že některé země (BLR, částečně ČSSR a SSSR) respektovaly přání pořadatelů umožnit výměnu názorů právě nejmladší generaci vědeckovýzkumných pracovníků, se podařilo vytvořit konstruktivní tvůrčí atmosféru, která umožnila dospět k takovým závěrům, které budou v dalším zkoumání mládeže v socialistických zemích vodítkem pro další orientaci.

Jiří Svíték

(3) O tom svědčily i nejasnosti při diskusi o religiozitě obyvatelstva ČSSR celkem a mládeže konkrétně. Sociologické výzkumy religiozity v ČSSR (viz např. časopis *Ateismus* anebo informace I. Semely v časopise *Impuls* č. 3/1987) dokládají, že v ČSSR je poměrně vysoký počet aktivně věřících a že také mládež si ve značné míře osvojuje prvky náboženského světového názoru. Zmínka o těchto faktorech vyvolala však prudkou reakci některých členů delegace z ČSSR. Jako protiargument byly poté uváděny výsledky empirického šetření ÚML UK a z nich konkrétně údaj o 1 % věřících z řad studentů vysokých škol a zanedbatelná procenta z řad ostatních skupin mládeže. Pochyby a nesouhlas účastníků z BLR, PLR a SSSR s uvedenými daty nastolily otázku, co se skrývá za tímto rozporem v chápání počtu věřících a religiozně orientovaných v ČSSR. Zda data, která byla použita jako protiargument, jsou validní, anebo zda vyjadřují individuální anebo skupinové zájmy, popř. zda nehraje roli nedostatečnost distribučních metod a technik a neadekvátnost jejich užití.